

دایرةالمعارف هنر

نقاشی / بیکره سازی / طراحی گرافیک / عکاسی /
رسانه های نو / تصویرگری / چاپگری / طنزنگاری

جلد یکم: الف-س

رویین پاکباز

تدوین واحد پژوهش فرهنگ معاصر

فرهنگ معاصر

تهران ۱۳۹۵

فهرست نویسی پیش از انتشار

سرشناسه:	پاکباز، روین، ۱۳۱۸-
عنوان و نام پدیدآور:	دایرةالمعارف هنر (سه جلد)/ تألیف روین پاکباز.
مشخصات نشر:	تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری:	۳ ج.: مصور.
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیبای مختصر
یادداشت:	فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شماره کتابشناسی ملی:	۳۷۷۵۴۲۴

فرهنگ معاصر

تهران، پان طابانی غربی، خیابان فریمان، پلاک ۲۸

کد پستی: ۱۴۱۶۱۶۴۱

تلفکس: ۶۶۹۸۰۶۳۲-۵

e-mail: info@farhangmoaseh.com

website: www.farhangmoaseh.com

دایرةالمعارف هنر

(سه جلدی)

جلد یکم: الف - س

جلد دوم: ش - ی

جلد سوم: تاریخ‌شناسی / مضمون‌شناسی / نمایه

رویین پاکباز

تدوین واحد پژوهش فرهنگ معاصر

حروف‌نگاری، طراحی و چاپ:

واحد کامپیوتر و چاپ فرهنگ معاصر

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

کلیه حقوق این اثر متعلق به «مؤسسه فرهنگ معاصر» است و هر نوع استفاده بازرگانی اعم از زیراکس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری و یا تکثیر به هر صورت دیگر، کلاً و جزئاً، ممنوع و قابل تعقیب قانونی است.

سخن ناشر

پس از انتشار دایرةالمعارف هنر یک جلدی که در سال ۱۳۷۸ منتشر شد و با استقبال دانشوران و اهل هنر مواجه گردید، ناشر را واداشت به عهده‌ای که در «سخن ناشر» دایرةالمعارف داده بود عمل کند:

شکل و حدود فای این اثر در حکم یک کار پایه است و ناشر امیدوار است به بلند مؤلف بتواند در آینده اثری جامع‌تر به جامعه علمی و هنری ارازان تقدیم کند.

خوشبختانه مؤلف ارجمند از این پیشنهاد استقبال نموده و مقدمات کار از سال ۱۳۸۳ در فرهنگ معاصر آماده شد و طرح اجرای «دایرةالمعارف بزرگ هنر» آغاز شد. بر همگان روشن است کاری در این حجم و اندازه تا به چه حد دانش، تخصص، و پشتکار نیاز دارد که همه این خصوصیات در مؤلف ارجمند وجود داشت و این مؤسسه هم در طول ۳۵ سال گذشته با توجه به تجربیاتی که در تهیه منابع متعدد کتاب‌های مرجع به دست آورده بود، این اثر را در پایان سال ۹۴ به سامان رساند.

خوشحالیم که آرزوی داشتن یک دایرةالمعارف هنر کامل به سرانجام رسید، و امید داریم این اثر همچون آثار مرجع دیگر هرچند سال یکبار روزآمد و منتشر شود.

فهرست

جلد یکم

معرفی مؤلف و همکاران	نه
پیشگفتار	شانزده
منابع	هزده
راهنمای استفاده از دایرةالمعارف هنر	بیست و یک
مدخل های الف - س	۸۷۶-۱

جلد دوم

مدخل های ش - ی	۱۶۹۸-۸۷۷
----------------------	----------

جلد سوم

تاریخ شناسی	۲۲۷۵-۱۶۹۹
مضمون شناسی	۲۳۵۱-۲۲۷۷
نمایه (براساس الفبای لاتینی)	1-69

پیش‌گفتار:

تجدید چاپ مکرر به سبب ویراست دایرةالمعارف هنر (پانزده بار در طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۴)، حاکی از نیاز روزافزون جامعهٔ فرهنگی ایران به انتشار این گونه کتاب‌های مرجع و تخصصی است. هرچند نخستین ویراست دایرةالمعارف هنر، با هدف دسترس گذاشتن اطلاعات لازم و مفید تألیف شده بود، اما تحولات سریع هنر در جهان و ایران بازنگری، گسترش و روزآمدسازی آن را ضروری می‌نمود. پس کاری را آغاز کردیم که بیش از ده سال به تأخیر حاصل آن اکنون به صورت دایرةالمعارف هنر سه‌جلدی در پیش روی شماست.

ویراست جدید دایرةالمعارف هنر از بخش اصلی (بدنه) و بخش‌های فرعی (پیوست) تشکیل یافته است و هر بخش ترتیب الفبایی جداگانه دارد. مدخل‌های بدنه (از الف تا ی) در جلد‌های یکم و دوم و پیوست‌ها در جلد سوم جای گرفته‌اند. گسترهٔ این دایرةالمعارف شامل مقولات نقاشی، پیکره‌سازی، طراحی گرافیک، عکاسی، رسانه‌های نو، تصویرگری، طراحی و طنزنگاری است. همچنین در جلد‌های سه‌گانهٔ آن اطلاعات سودمندی در زمینه‌های طراحی صنعتی، معماری، خوشنویسی، سفالگری و برخی هنرهای سنتی می‌توان یافت.

دو جلد بدنه مجموعاً حاوی ۵۶۳۷ مدخل، ۱۱۶۳ تصویر سیاه و سفید و ۱۰۱ تصویر رنگی است. در مدخل‌ها اطلاعات برگزیده‌ای دربارهٔ هنرمندان، هنری‌نویسان، نظریه‌پردازان، سبک‌ها، جنبش‌ها، گروه‌ها، رسانه‌ها، اسلوب‌ها و اصطلاحات هنری عرضه شده است. از منابع متعددی در تألیف دایرةالمعارف استفاده شده که فهرستی از عمده‌ترین آنها در صفحات بعد آمده است.

اختصاص بیش از ۷۰۰ مدخل به معرفی هنرمندان ایرانی معاصر از جمله ویژگی‌های بخش اصلی دایرةالمعارف است. در انتخاب این گروه از هنرمندان صرفاً زمان شروع فعالیت آنان (پیش از سال ۱۳۷۷) را مبنا قرار داده‌ایم. چه بسا در این انتخاب نام‌هایی از قلم افتاده باشند که علت عمدهٔ آن فقدان اطلاعات کافی در مورد فعالیت هنری آنها بوده است.

پیوست یکم در جلد سوم عنوان «تاریخ‌شناسی» دارد و حاوی ۱۱۰ مقالهٔ مصور دربارهٔ تاریخ تحولات هنر در جوامع مختلف جهان است. در این مجموعه بویژه هنر امروز کشورهای اروپایی، آسیایی، آمریکای لاتین، شمال آفریقا و خاورمیانه بررسی شده است. در میان نوشتارهای مربوط به ایران، مقالهٔ «هنر امروز

ایران» اختصاصاً به هنرمندان و گفتمان هنری پس از سال ۱۳۷۷ پرداخته است. تصویرهای سیاه سفید مرتبط با متن (که شمار آنها به ۴۲۷ می‌رسد) و نیز در مواردی تصاویر رنگی ارجاع شده به جلدهای یکم و دوم دایرةالمعارف، اطلاعات وجودی نوشتارهای این بخش را تکمیل می‌کنند.

پیوست دوم در جلد دوم تحت عنوان «مضمون‌شناسی» به موضوع‌ها و مواد تصویری معمول در آثار هنری جوامع مختلف اختصاص یافته و شامل ۳۷۹ مدخل است. این موضوعات و مواد تصویری بسیار گوناگون و عمدتاً مشتمل بر شخصیت‌های مذهبی یا ادبی، خدایان و الاهیگان، جانوران، رویدادها، صحنه‌ها و نمادها، مراجعه‌کننده به این بخش: دایرةالمعارف امکان می‌یابد اطلاعات مفیدی دربارهٔ منشاء و مشخصات هر موضوع، تغییرات تاریخی احتمالی آن و هنرمندانی که آثاری بر این اساس پدیدآورده‌اند کسب کند. بی‌شک، آشنایی با موضوع یک نقاشی یا مجسمه در فهم معنای آن بسیار مؤثر است.

در توضیح محتوای این کتاب مرجع تخصصی به آنچه در ستون فوق آمد بسنده می‌کنم و قضاوت دربارهٔ میزان کارایی آن را به کاربران وامی‌گذارم. لازم به ذکر است که از آغاز تا پایان تألیف و تولید این دایرةالمعارف جدید از یاری و همراهی اشخاص بسیاری بهره‌گرفته‌ام. گذشته از همکارانم که در صفحات قبل معرفی شده‌اند باید از خانم‌ها هدا اربابی، هلیا همدانی، زهرا (النا) طهماسبی و آقایان حمید سوری، علی اصغر میرزایی مهر، علی بوذری، آرش تنهایی، پاشا دارا، ربیع حسینی شکرایی نام ببرم که با کمک‌هایشان در پیشبرد کار مؤثر بوده‌اند. همچنین خانم‌ها فخری و سیمین سمیه خلیلی و آقایان پویا دازابی و سیاوش موسایی مراحل مختلف تولید را در واحد کامپیوتر و چاپ فرصت معاصر به انجام رسانده‌اند. از همهٔ این یاوران صمیمانه تشکر می‌کنم و یادآور می‌شوم که مسئولیت خطاها یا خطاهای احتمالی در دایرةالمعارف را شخصاً می‌پذیرم.

باری، همگی در طی چند سال با هدف نیل به کمال مطلوب تلاش کرده‌ایم و خوشبختانه همواره از مساعدت‌های آقایان داود موسایی و کیخسرو شاپوری برخوردار بوده‌ایم. این فرصت را برای قدردانی از ایشان مغتنم می‌شمرم.

رویین پاکباز

اسفند ماه ۱۳۹۳